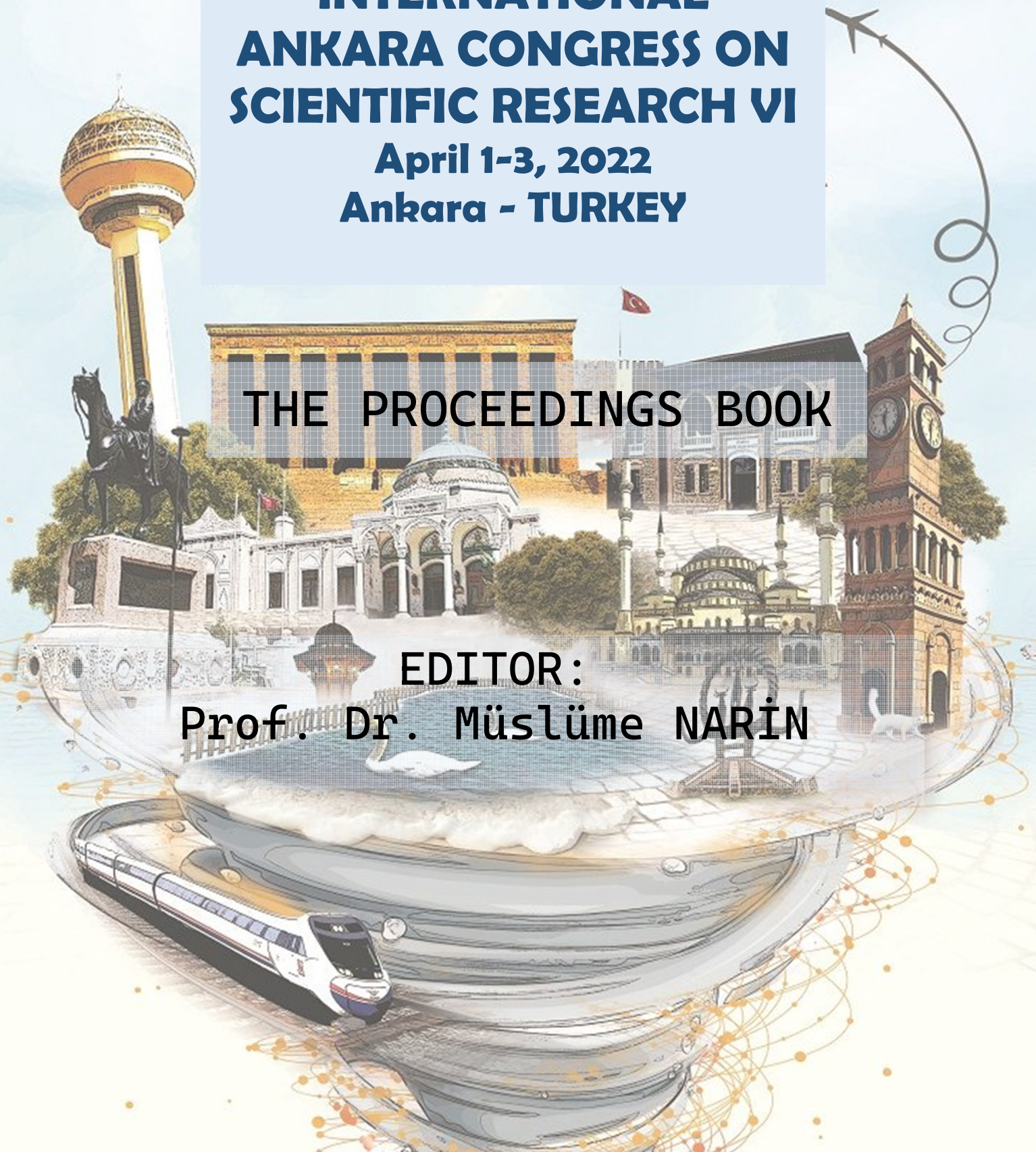
INTERNATIONAL ANKARA CONGRESS ON SCIENTIFIC RESEARCH VI

April 1-3, 2022

Ankara - TURKEY

THE PROCEEDINGS BOOK

EDITOR:

Prof. Dr. Müslüme NARİN

ISBN: 978-625-7464-82-6

https://www.ankarakongresi.org/

INTERNATIONAL ANKARA CONGRESS ON SCIENTIFIC RESEARCH VI
April 1-3, 2022 / Ankara - TURKEY

(THE PROCEEDINGS BOOK)

EDITOR
Prof. Dr. Müslüme NARİN

All rights of this book belong to IKSAD. Without permission can't be duplicate or copied.
Authors are responsible both ethically and juridically
ISPEC Publications – 2022 ©
Issued: 30.04.2022
ISBN: 978-625-7464-82-6

Bu Kitabın Tüm Hakları IKSAD Yayınevi'ne aittir.
Yazarlar etik ve hukuki olarak eserlerden sorumludurlar.
ISPEC Yayınevi – 2022 ©
Yayın Tarihi: 30.04.2022
ISBN: 978-625-7464-82-6

CONGRESS ID

CONGRESS TITLE

INTERNATIONAL ANKARA CONGRESS ON SCIENTIFIC RESEARCH VI

DATE and PLACE

April 1-3, 2022/ Ankara - TURKEY

ORGANIZATION

IKSAD INSTITUTE
iksadinstitute.org
iksad.org.tr
iksadyayinevi.com

ORGANIZING COMMITTEE

Prof. Dr. Salih ÖZTÜRK
Prof. Dr. Ramazan GAFARLI
Prof. Dr. Muhittin ELİAÇIK
ELVAN CAFAROV
Gönül EDEŞLER
Neslihan BALCI

NUMBER of ACCEPTED PAPERS - 358

NUMBER of REJECTED PAPERS - 100

PARTICIPANT COUNTRIES

Turkey-176, Albania-4, Algeria-17, Azerbaijan-33, Bulgaria-8, Canada-1, China-3, Croatia-1 Egypt-1, Indonesia-34, Ethiopia-1, Morocco-7, India-17, Iraq-2, Iran-5, Kazakhstan-1 Kosovo-1, Hungary-1, Moldova-1, Nigeria-8, North Macedonia-1, Pakistan-14, Poland-1 Portugal-1, Romania-5, Saudi Arabia-3, Serbia-3, Syria-1, Ukraine-3, USA-1, Vietnamese-3

***Double blinded evaluation process**

TEKNOLOJİ KAVRAMININ FELSEFE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINA ENTEGRASYONU HAKKINDA BİR ÖNERİ

Arş. Gör. Dr. Ömer KIZILTAN
Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Felsefe Grubu Eğitimi Ana Bilim Dalı
ORCID: 0000-0001-6582-3989

ÖZET
Felsefe varolanların varlığı, bilgisi ve değerler üzerine sorgulama yaparak bizlere pek çok kavram hakkında inceleme, çözümleme ve değerlendirme fırsatı sağlamaktadır. Böylece günümüzde ve gelecekte şekillenecek olan varlık, bilgi ve değer konusunda bilişsel ve duyuşsal farkındalıkta etki sahibi olacaktır.
Teknoloji de varlık, bilgi ve değer boyutunda ele alınabilecek aynı zamanda felsefe dersinde öğrencilerle birlikte tartışılabilecek önemli bir kavramdır. Varlık temelinde bu konulardan bazıları gerçekliğin yalın ve sanal gerçeklik olarak ayrılması tartışmalarına odaklanılabilir. Bu ayrım sonucunda sanal bir gerçekliğin varlık açısından bir varlığının olup olmaması felsefe açısından tartışılabilir. Son olarak başta yapay zeka olmak üzere insanın teknolojik araçlarla güçlendirme çabası (biyoteknoloji, posthümanizm) sonucunda ortaya çıkacak varlıkların konumu üzerinde sorgulamalar yapılabilir. Bilgi boyutunda, teknoloji, bilgiye erişimi kolaylaştırırken edilen bilginin güvenirliliğinin sorgulanması, bilginin sınırlarının incelenmesi ve teknolojinin gelişimiyle bilginin ne olduğunun değerlendirilmesi gibi konuların felsefe öğretiminde bilgi ve teknoloji ilişkisi çerçevesinde ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Değer boyutunda ise teknolojik gelişmeler çerçevesinde insan üzerinde yapılacak çalışmaların biyoetik bağlamında değerlendirilmesi, üretilen yapay zekanın özgürlükleri, aldığı kararlardaki sorumlulukları gibi kavramlar üzerinden etik sorgulamalar yapılabilir. Değer ile bağlantılı olarak etik temelinde teknolojide kişisel verilerin paylaşımı ile veri madenciliği konuları ele alınabilir. Değer boyutunda etik haricinde sanat ile teknoloji ilişkisini de ele almak gerekmektedir. Özellikle teknolojik araçlarla ortaya konulan sanat eserleri bağlamında sanatın biricikliği ve Nft konusu felsefe dersinde tartışılmalıdır.
Böylece felsefenin üç temel alanı çerçevesinde şekillenen çeşitli problem alanlarında ilişki kurulabilecek günlük yaşam içerisinde öğrencilerin zihninde daha somut bir şekilde yer edinilebilen meseleler üzerinden teknoloji bahsinin felsefe dersi öğretim programında yer almasına yönelik bir öneri niteliği taşımaktadır.
Anahtar Kelimeler: Teknoloji, Felsefe Öğretimi, Felsefe Dersi Öğretim Programı

A SUGGESTION ABOUT THE INTEGRATION OF THE CONCEPT OF TECHNOLOGY INTO THE CURRICULUM OF THE PHILOSOPHY LESSON

ABSTRACT
Philosophy provides us with the opportunity to examine, analyze and evaluate many concepts by questioning the existing of existence, knowledge and values. Thus, it will have an impact on cognitive and affective awareness about existence, knowledge and value that will be shaped in the present and in the future.
Technology can also be considered in terms of existence, knowledge and value in the same time it is also an important concept that can be discussed with students in philosophy class. On the basis of existence, some of these issues can be focused on the discussion of the separation of reality as a lean and virtual reality.

As a result of this distinction, it can be argued from the point of view of philosophy whether a virtual reality has an existence in terms of being or not. Finally, inquiries can be made on the position of the assets that will arise as a result of human efforts to strengthen them with technological tools (biotechnology, posthumanism), especially artificial intelligence. While studying technology in the knowledge dimension, issues such as access to knowledge and knowledge security can be addressed. As access to knowledge becomes easier, it makes it necessary to consider issues such as questioning the reliability of knowledge, examining the boundaries of knowledge and evaluating what knowledge is with the development of technology within the framework of the relationship between knowledge and technology in the teaching of philosophy. In the value dimension, ethical inquiries can be made through concepts such as the evaluation of studies on human beings within the framework of technological developments in the context of bioethics, the freedoms of artificial intelligence produced, and its responsibilities in the decisions it takes. In connection with value, sharing of personal data in technology and data mining issues can be discussed on the basis of ethics. In the value dimension, apart from ethics, it is necessary to consider the relationship between art and technology. The uniqueness of art and NFT should be discussed in the philosophy course, especially in the context of works of art created with technological tools.
Thus, it is a proposal to include the mention of technology in curriculum of the philosophy lesson over issues that can be more concretely included in the minds of students in everyday life that can be related in various problem areas that are formed within the framework of the three main areas of philosophy.
Keywords: Technology, Teaching Philosophy, Curriculum of the Philosophy Lesson

1.GİRİŞ

Felsefe, sorgulama ve bu doğrultuda anlama ve anlamlardırma çabasını içeren bir etkinliktir. Sorgulanmamış kabul ve varsayımları eleştiri süzgecinden geçirerek detaylarını belirginleştirmeye çalışır ve bunun neticesinde de kişiye eleştirel bir zihin kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu noktada felsefe kendini bir ‘bilinç etkinliği’ ve bir ‘farkındalık hali’ olarak ortaya koymaktadır (Koç, 2013, s.11). Felsefenin görevi sorgulamanın yanı sıra tek tek ele alınan kavramlar arasındaki ilişkileri değerlendirerek açıkça ortaya koymaktır. Böylece çözümleme yaparak felsefi nesne daha açık ve seçik konuma getirilir. Sonunda da bilimlere ve felsefi öznelere açılım sağlanmış olunur (Turgut, 1998, s.5). Bu kapsamda Deleuze ve Guattari’ye (2001, s.12) göre de felsefe; kavramlar oluşturmak, keşfetmek, üretmek sanatıdır.
Kavramları ele almak, onları keşfetmek ve keşiflerden yeni kavramlara geçmek insan için önemlidir. Çünkü insan gerek fiziksel dünyasında gerekse simgesel dünyasında yeni belirlenimler ortaya koymaya çalışmaktadır.
Dil, din, sanat, bilim, teknik vb. bu simgesel evrenin parçalarıdır ve insan yaşantısında karmaşık dokulardan bazılarıdır (Günay, 2021, s.15). Gün geçtikçe bu parçalara yenileri katılmakta, bu parçaların çeşitli kavramlarla olan ilişkilerine yeni tartışmalar eklenmektedir. Felsefede değişmeyen bazı problemler olmasına rağmen, her dönemde felsefe adına yeni problemlerle karşılaşabilir. Örneğin ‘teknoloji’ kavramı da son yıllarda oldukça ön plana çıkan kavramlardan birisidir (Günay, 2004, s.17). Geçmişi son iki yüz yıla dayansa da yüzyılımızın önemli konularından biri haline gelecek gibi görünmektedir.
Teknolojinin felsefi anlamda bir kavramsal incelemesini yapmak öğrencileri somut problemlere yönlendirerek felsefi konuları öğrenciler açısından ilgi çekici hale getirecektir. Kısaca teknolojiye yönelik konuların felsefe dersi öğretim programında yer alması öğrencilerin felsefenin soyut yönünü teknoloji gibi günümüzde sürekli karşılaştığımız bir kavram üzerinden somutlaştırmasını sağlayacaktır.

Burada özellikle problem temelli bir yaklaşım ile ele alınan bir yapıda bu tür bir konunun ele alınabileceğini belirtmek gerekmektedir. Tabi öncesinde öğretim programlarında problem temelli bir yaklaşım ile felsefe tarihi temelli bir yaklaşımın hangi noktalarda ayrıldığını kısaca ele almak gerekmektedir.

Felsefe tarihi temelinde ele alınan bir yaklaşım, mevcut görüşlerin bütününün, zaman temele alınarak tarihsel bir perspektifle, çocukların zihninde yer edinmesini kolaylaştırma amacıyla kullanılmaktadır. Problem temelli bir yaklaşımda ise belirlenen kavramın en ayrıntılarına kadar indirgenerek zamandan bağımsız bir şekilde tüm alt problemleri ile birlikte ele alınmasını gerektirmektedir. Her iki yaklaşım da kendi içinde bütüncül bir bakış ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu iki yaklaşımın farklı sınıf düzeylerinde ayrı ayrı kullanılması daha etkili sonuçlar doğrucaktır. Teknoloji kavramı çerçevesinde önerilebilecek felsefe problemleri ise temelde varlık, bilgi ve değer ile ilişkisi bağlamında derinlemesine analizi gerektirmektedir.

Ortaöğretim lise felsefe öğretim programında 11. sınıflarda okutulan felsefe öğretim programı incelendiğinde tarihsel bir perspektif kazandırma çabası göze çarpmaktadır. 10. sınıflarda yer alan felsefe öğretim programında ise felsefi sorgulamaya giriş yapılmakta hatta felsefi okuma ve yazma konusu ele alınmaktadır. Tüm bunlarla birlikte felsefe dersinde temalar çerçevesinde problem ağırlıklı bir felsefe öğretim programına da ihtiyaç duyulmaktadır. Özel yetenekliler için hazırlanan felsefe dersi öğretim programında yapılan hazırlıklar bu doğrultudadır. Bu çabanın tüm lise öğretimini kapsaması gerekmektedir. Bu bildiride önerim, mevcut felsefe öğretim programında 10. sınıflarda okutulan felsefe dersi öğretim programının 9. sınıfa kaydırılarak 10. sınıf felsefe dersi öğretim programında teknolojiyi de içine alan temalar ve problemeler üzerinden bir felsefe eğitiminin verilmesidir. Bu doğrultuda teknoloji bahsinin nasıl ele alınabileceği üzerinde durulmuş, böylelikle felsefe öğretimi konusunda alana katkı sağlanmak amaçlanmıştır. Teknoloji kavramının problem temelli ele alınmasına ilişkin esas konuma geçmeden önce teknolojinin ne olduğuna kısaca değinmek isterim. Tabi teknolojiyi tanımlamadan önce teknikten bahsetmek yerinde olacaktır. Teknik ile, insanın yapay yoldan ve belli bir amaç veya plan doğrultusunda doğada rastlanmayan nesneler yaratılmaya çalışılmaktadır. Bu çaba insanın doğal eksikliklerini tamamlamak amacıyla ortaya çıkmaktadır. Teknik, kelime kökeni itariyle Antik Yunan'da yaratma süreci (poiesis) olarak kullanılmaktadır. O zamanki ifade ile techne, hem doğal hem insan eliyle meydana gelme ve getirilme surecine yönelik bir ifadedir (Özlem, s.2002, s.2). Teknolojiyi felsefi anlamda ele alan Heidegger, Antik Yunanda kullanıldığı haliyle 'tekhne' kavramı ile ilişkisi bağlamındaki ayrımlarına değinerek kavramsal derinleştirmeyi sürdürmüştür. Techne, doğaya saldırmayarak doğayla uyumlu ürünler ortaya koymakta iken modern teknoloji doğanın kaynaklarını sömürerek doğaya saldırmakta ve enerjisini tüketmektedir. Bu yönüyle doğaya bir tehdit oluşturmaktadır. Doğayı rasyonel, örgütlü bir şekilde kontrol etmeyi buyuran bir konumdadır (Kabadayı, 2021, s.11). İnsanın yetkinliklerini kullanarak hayatını kolaylaştırmak için bilinçli olarak tasarladığı, bilim ile de bu tasarılarını geliştiridiği her türlü şeye teknoloji denilmektedir.

Heidegger'in belirttiği şekilde teknolojinin yaşamı tahakküm altına alan bir hal alması, insanın varlığa yabancılaşmasına sebep olacak ve varlıktan uzaklaştıracaktır. Bu anlamda teknolojinin araç olduğu unutulmamalıdır. Kısaca teknolojinin amaç mı araç mı olduğu varlık, bilgi ve değer ile ilişkili olarak pek çok problem ile birlikte ele alınabilmektedir. Bunlardan ilki olan teknoloji-varlık konusunun hangi konularda ele alınabileceğine değinmek gerekmektedir.

2.TEKNOLOJİ KONUSUNUN VARLIK ALANINDA ELE ALINIŞI

Teknolojide gelinen son noktada felsefi anlamda önemli konulardan birisi gerçekliğin konumunun sorgulanmasına ilişkindir. Daha önceden gerçeklik metafizik anlamda ve pozitivist anlamda değerlendirilirken buna bir de gerçekliğin sanal alandaki konumu eklenebilir. Burada artık insan bizzat gerçekliğin içerisinde yer almasa da gerçek ile kurduğu ilişki çerçevesinde sanal bir gerçekliğin varlığını hissetmektedir. Ancak burada önemli nokta sanal gerçekliğin varlığının tamamen somut gerçekliğe dayandırılamamasıdır. Sanal gerçeklik, gerçeklikle (yalın) arasında ilişki kurmaktadır. Artık yalın gerçeklik ile bağlantısı içerisinde sanal gerçekliği onun eklentisi olarak düşünmek mümkündür. Eklenti asıl olanın önüne geçtiğinde ve insanın gerçeklik zeminin temeline yerleştiğinde bazı sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Çünkü insanın aktif olduğu sanal gerçeklikte; algılanan, deneyimlenen, farklı tecrübelerle gerçeklikten kopmaya yönelik bir yönelim vardır. Sanal gerçeklikte kısmen duyular devreye girmektedir. Burada duyular aldatılarak farklı yerde, farklı durumlarda hissedilmektedir. Böylece gerçeklik artık kendi doğal sınırlarının ötesine taşınmış, önceki gerçeklik durumundan daha kapsayıcı hale gelmiştir. Bu yönüyle de bilincin isteyerek alternatif bir dünyaya yönelmesi söóz konusu olmuştur (Köktürk, 2021, s.32, 48-49).

Tam da bu noktada Baudrillard, gerçeğin simülasyona dönüştüğünü belirtir. Simülasyon durumunda gerçeklik ve ekran birbiriyle çakışan unsurlar haline gelirler. Bu durumun ortaya çıkmasını o, kültür endüstrisinin kendisine bağlamaktadır. ‘Yaşadığımız evren simülasyon evrenidir’ diyerek gerçeğin simülasyonla nasıl yer değiştirdiğini vurgular (Baudrillard, 2016, s.58). Baudrillard’ın bu görüşü derste önemli bir tartışma konusu haline getirilebilir.

Felsefe dersinde ayrıca yalın gerçeklik ve sanal gerçeklik ayrımına dayandırılan bir konunun ele alınması gerekmektedir. Sanal gerçekliğin varlık içerisindeki konumu ve ontolojik anlamda varlığının olup olmaması soruları da felsefenin önemli konuları içerisine girmeyi başardığı için, bu konuların ilgi çekici yönü üzerinden derste öğrencilerle birlikte bir tartışma gerçekleştirilebilir.

Sanal gerçeklik konusu da kendi içerisinde ayrılmaya başlamıştır. Sanal gerçeklik teknolojisinin daha da gelişmesiyle günlük yaşamdan beslenecek şekilde dizayn edilerek artırılmış gerçekliğe doğru gitmektedir. Artırılmış gerçeklikte, iki boyutlu, üç boyutlu hatta daha fazla boyutlu bir sanal gerçeklik bulunmak ile birlikte, bunlara ek olarak bizzat yaşam tecrübelerinin içinde yer alan hologram gibi teknolojiler de kullanılabilir. Ama sadece bu teknolojinin kullanılmasının yanı sıra beş duyu organa hitap edecek ek bir gerçeklik sağlaması gerekliliği bulunmaktadır. Şimdi sinema salonlarında yer alan 7D gibi koku, ses, hareket vb. gibi farklı duyu organlarına hitap eden ek gerçekliklerin sunulması buna örnek gösterilebilir. Günümüzdeki metaverse platformu birkaç farklı duyusal yöne hitap etme durumuna göre artırılmış gerçeklik kategorisine dahil edilebilir.

Sanal gerçekliğin yanı sıra, yapay zeka ile donatılmış bir varlığın durumu da varlık ile ilgili felsefi konularda oldukça dikkat çekici olacaktır. Yapay zeka ile donatılan varlıkların sınıflandırılmasının ne olacağı üzerinden bir tartışma gerçekleştirilebilir. Yapay zeka hiç kuşkusuz bilinen anlamında bir makine değildir. Bu makine insanın kısmen hayvan ile ortak yönü olan farkındalığı kriterine bağlı olarak belirlenmektedir. Bir nevi yapay olarak belirlenmiş bir bilinç durumu olduğu için de insansal özelliklere benzemesine rağmen geri plana atılmaktadır (Sözer, 2014, s.126). Ancak gelecekte yapay zekanın hangi türde bir varlık olarak kabul edileceği merak konusudur. Bir başka merak konusu ise ortaya çıkacak bu yeni varlığın, mevcut insan varlığının ontolojik olarak geri plana atılmasına sebebiyet verip vermeyeceğidir. Bu konular öğrencilerle birlikte ele alınarak etkili bir tartışma durumu oluşturulmalıdır. Bahsi geçen sorulardan hareketle öğrencilerle, varlık felsefesi temelinde bazı sorular ele alınabilir.

Bunlardan birisi gerçekliğin ilkesi nelerdir? Dokunmak mı, görmek mi daha fazla gerçeklik sağlamaktadır? Gerçekliği bu noktada neler sağlamaktadır? Günümüzde gerçekliğin ilkelerinde bir değişiklik var mıdır? gibi sorular öğrencinin ilgisini çekebileceğinden bu sorular üzerinde durulmalıdır. Ayrıca öğrencilerden sanal gerçekliğin artık yalın gerçekliğin yerini alması durumunu değerlendirmeleri istenilebilir. Böylelikle teknolojinin, insanın asıl gerçekliği olması durumunda ortaya çıkabilecek sonuçlar öğrencilerle birlikte değerlendirilebilir.

Son olarak ontolojinin aslında bir şekilde epistemoloji ile ilişki bir alan olduğu söylenebilir. Varolan bir şey varsa bunun insana yönelik yansıması da bilgi düzeyine geçmektedir. Bu noktada ontoloji ve epistemoloji iç içeliği söz konusudur (Köktürk, 2021, s.48). Şimdi teknolojinin bilgi ile ilişkisi bağlamında ele alınabilecek konulara değinerek felsefe dersinde teknolojinin bilgi alanında nasıl konular barındırdığına değinmek gerekmektedir.

3.TEKNOLOJİ KONUSUNUN BİLGİ ALANINDA ELE ALINIŞI

Teknoloji ile birlikte bilgiye erişim hızı artmış, bilgiye erişim kolaylaşmış buna bağlı olarak da bilgi nicelik olarak artış göstermiştir. Tüm bu süreçler bilgide önemli miktarda genişlemeyi beraberinde getirmiş, bununla birlikte doğru bilginin ölçütü üzerinden bireylerin sorgulama yapmaları önem kazanmıştır. Her geçen gün artan bilgi bombardımanına maruz kalan pek çok kişi, bilginin doğruluğunu denetleyemediğinde yanlış yönlendirilme, kandırılma gibi tehlikelere maruz kalmaktadır. Bu sebeple de öznenin bilinçli bir şekilde bilgiyi değerlendirmesi, bilgin doğruluğunu, tutarlılığını, apaçıklığını araması önem arz etmektedir. Öğrencilere sosyal medya, medya ya da herhangi bir ortamda filozoflara ilişkin görüşlere denk gelip gelmedikleri sorulmalıdır. Gelen cevaplara göre de bu bilgilerin güvenirliğini hiç kontrol edip etmedikleri sorusu yöneltilebilir. Bu tür bilgi çokluğunun olduğu bir dönemde bilgiye şüphe ile bakılması ve sorgulama yapılmasının gerekliliği üzerinde durulabilir. Sonrasında ise tüm bunlardan hareketle bilginin ne olduğu ve sınırları üzerinde düşünmek gerekmektedir.

Ayrıca günümüzde iletişim araçlarının geliştiği ve buna bağlı iletişimin her alanda kolaylaştığı bir döneme girilmiştir. Hiç şüphesiz gelecekte bu durum şimdiye göre daha farklı bir boyuta geçecektir. Bilgiye yönelik imkan ve olanaklar daha da artarak iletişim araçları daha çeşitli ve etkili hale gelecektir. Ancak iletişim araçlarının bu konumuna rağmen teknolojiye kendini aşırı kaptıran ve iletişimi tek düze şekilde, sanallığın içinde hapsolmuş düzeyde yaşayan insanlar da her geçen gün artacaktır. Bunun sebebi olarak iletişim anlamında insanların yüz yüzelikten daha çok teknolojik ortamlarda bilgi alış verişine kaymalarına bağlanabilmektedir. Hatta kitlelere yönelik iletişimin tek boyutlu dağılımı da görülmeye başlamıştır. Bu tür sorunlar özellikle bu yüzyıla ait sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Sözer, 2014, s.17).

Temel hatları ile bilgi konusu ele alındıktan sonra teknolojinin iletişim üzerindeki etkisinden yola çıkarak bilginin sanal araçlarla tek boyutlu olarak yayılması ve etkisinin daha da büyümesi üzerine tartışmalar yapılabilir. Bu sorgulamalar değer ile de bağlantılı olarak makine insana evrilebilir. Burada makine insandan kasıt duygusuz, anlam kaybı yaşayan ve empati yoksunu bir topluluğun teknoloji ile birlikte büyüme riski altında olabileceğine yöneliktir. Buradan da teknolojinin değerler alanı ile ilişkisine geçiş yapılarak bu bahis ele alınmalıdır.

4.TEKNOLOJİ KONUSUNUN DEĞER ALANINDA ELE ALINIŞI

İnsan, bu yüzyılda yanlızlaşma ve anlam kaybı yaşama riskine girmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında teknolojik gelişmelerin etkisi yadsınamaz. Bu değerler bunalımı, değer yitimi, insanın anlam yitimi (Koç, 2013, s.2) gibi konular ontoloji temelli olsa da değerler boyutuyla da ele alınabilmektedir. Bu konulara ek olarak psikoloji ile de ilişkili olan sanal yalıtılmışlık, yalnızlık gibi konular da değer boyutuyla ilişkili olarak ele alınabilir. Bu bağlamda öğrencilere şu soru yöneltilir. Teknoloji insanları sanal bir yalıtılmışlığa mı itmekte yoksa insanların daha fazla sosyalleşmesini mi sağlamaktadır? bunun üzerine gelen cevaplar ile ilişkili olarak teknolojiye aşırı yönelmenin insansal ilişkileri ve varoluşsal anlam üzerinde ortaya çıkarabilecek sorunlar üzerinde konuşulabilir.

Bununla birlikte teknoloji beraberinde etkili iletişimi dijital dünyada bizlere sunsa da, yalnızlık duygusu gibi psikoloji ile de ilişkili konular da öğrencilerin ilgisini çekebilir. Bu noktada duygu ile ilişkisi bağlamında değerlerin bireysel ve toplumsal direç ve dayanıklılıktaki özel konumu ele alınabilir.

Teknoloji bahsinin değer konusu ile bağlantılı ele alınabilecek bir başka mesele dijital dünyadaki bilgi ve enformasyonu içeren etik problemlerdir. Kişisel verilerin paylaşımı konusunda firmaların uyguladığı düzenlemeler; müzik, sinema, bilgisayar oyunu vb. telif hakkı gerektiren eserlerin ücretsiz edinimi konu edinilebilir.

Kişisel veriler konusunda pek çok insanın hakim güç karşısında veri paylaşımına onay verme durumu olabileceği gibi, bu hakim gücün gizlilikle, hileyle bir şekilde fark ettirmeden tüketici ile yapılan anlaşmanın dışında veri paylaşımında bulunabilmektedir. Burada gücü elinde bulunduranın etik meselelerde istediği gibi hareket etme yetkisini kullanmasının adil olup olmadığı üzerinde durulabilir. Aslında olması gereken sahip olunan arazi, mülk gibi alanlarda çizildiği gibi yasal bir zeminin çizilerek veri tabanları için gerekli hukuki düzenlemenin yapılmasıdır. Diğer konu olan telif eserlerin tüketiciler tarafından ücret ödemeden kullanılma durumunda ise insanlar, ahlaki kuralları akılsal gerekçeler uydurarak bu durumu meşrulaştırma çabasına girmelerinden kaynaklı hareket edebilmektedirler. Böylece teknoloji ortamında hissettikleri sonsuz özgürlük durumunu, sorumluluk almadan, ahlaki anlamda yanlış bir tercih için kendilerine hak olarak görebilmektedirler (Özcan, 2021, s.94, 96). Bu konularda öğrencilerle tartışma gerçekleştirilebilir. Tartışma sonucunda öğrencilerle insanın gerek bireysel yaşamında, gerek kurduğu özel şirketlerde ve gerekse de devlet politikalarında insanın, insan olma değerine uygun bir yaşamı gözeterek eylemlerinde kendini düşündüğü kadar karşı tarafı da düşünerek onları ‘amaç’ olarak görerek hareket etmelerinin gerekliliği üzerinde durulmalıdır (Koç, 2013, s.12).

Teknolojinin değer ile ilişkisi noktasında bir başka mesele klonlama ile ilgilidir. Hatta bu klonlamanın yanı sıra klondan insana yapılacak organ nakillerinin etik durumu üzerine büyük tartışmalar hala devam etmektedir. İnsanın kendi varlığını sürdürmek için bu tür eylemlerde bulunmasının ahlaki olup olmadığı sorusu üzerinde tartışılabilir.

Bir başka konu ise özgürlük-sorumluluk gibi konular çerçevesinde yapay zekayı içermektedir. Özgürlük-sorumluluk insanın akılsal yönü ile bağlantılı olduğundan yapay zekanın da bu kavramlarla ilişkisi önem kazanacaktır. Bilinçli bir varlık olarak insan, özgürlük, sorumluluk ilişkisinde kendi kararlarını vermek durumundadır. Yani sorumluluktan söz edebilmek insanın bilinçli ve özgür olmasıyla doğrudan ilintilidir. Bu unsurlardan birinin eksikliği ya da unsurların bir arada olmaması halinde sorumluluktan söz edilememektedir (Koç, 2013, s.2). Yapay zeka da bu noktada bilinçliliği gerektirmektedir. Bu sebeple akıl ile ilişkili yönü ortaya koyulmaya çalışılmaktadır. Bu çaba doğrultusunda akıl iki kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar; doğal insan aklı ve buna eklenecek yapay zekadır.

Doğal insan aklı kendini kuşatan gerçekliği kavramaya çalışan bir yapıda iken yapay zeka ise algılama, bilme, yargılama işlevi sergileyen bir yazılım olarak karşımıza çıkmaktadır (Köktürk, 2021, s.31). Bu tartışma bağlamında yapay zekanın özgürlük-sorumluluk ilişkisi çervesinde bilinçli bir varlık olarak mı kabul edileceği, yoksa aldığı kararların sorumluluğunu alacak bir konumda olmasının mümkün olmadığı tartışılmalıdır. Aldığı kararlar sonucunda eyleminin sorumluluğu noktasında kimin sorumlu olacağı da ayrıca ele alınmalıdır. Bu eylemler onun üreticisinin sorumluluğunda mıdır, yoksa kendi sorumluluğunda mıdır? Hatta yapay zekaların ilerleyen zamanlarda insansal benzerlikleri arttıkça aldığı kararlarda sorumluluklar kendilerine ait olacak mıdır? Yapay zekalar gittikçe insana benzeyecek midir? (aldıkları kararlarda) gibi sorular ile sınıf içinde öğrenciler tartışmalara dahil edilmelidir.

Burada etik eylem kavramı önem kazanmaktadır. Bir etkinliğin ya da eylemin insani olmasının en belirgin koşulu temel ahlaki ilkeleri göz ardı etmemeyerek etik bilinçten kaynaklanmış olmasıdır. ‘Etik bilinç’ kişinin hem kendisini hem de diğerlerini bir bütünlük bilinciyle kavrayabilmesi esasına dayanmaktadır. Bu sebeple etik, evrensel bir eğilimi içinde barındırır ve kişi olarak insanı evrensel olana yönlendirir (Koç, 2013, s.11). Yapay zeka aldığı kararlarda evrenselliğe yönelmeyi başardığında insan olarak nitelendirilebilir mi? yoksa insansal diye bir ayrım yapılmadan alınabilecek tüm kararların genel kurallar çerçevesinde yapılandırılması mı sağlanmalıdır? gibi sorular öğrencilerle birlikte ele alınmalıdır.

Kısaca buraya kadar insanın akılsal bir varlık olmasından kaynaklı özgür olması ve sorumluluk taşımasından hareketle değerlerinin olması üzerinde durulmuştur. Teknoloji konusu çerçevesinde değerin etik sorgulamalar kısmı ele alınmıştır. Yine değer boyutunda insanın görsel bir estetik algısının olması yönüyle estetik değer ve teknoloji ilişkisine de kısaca değinmek gerekmektedir.

Burada özellikle teknolojik araçlarla ortaya konulan sanat eserleri bağlamında sanatın biricikliği meselesi tartışılmalıdır. Günümüzde sanatın da dijital ortama taşındığı görülmektedir. Yine dijital paralar aracılığıyla bu eserlerden estetik beğeniye hitap edenler satılmaktadır. Nft (Non fungible tokens) yani Türkçe olarak ‘değişimi mükün olmayan kripto varlık’ aracılığıyla dijital ortamda kopyalanamayan biricik eserler yaratılmaktadır. Sanatın biricikliği meselesi çerçevesinde dijital kodlarla gerçekleştirmeye çalışan sanat faaliyetleri üzerine tartışmalar gerçekleştirilmelidir. Sanat felsefesi konusu teknoloji bağlamında ele alınarak öğrencinin zihninde daha somut bir yer edinilebilir.

5.SONUÇ

Felsefe genel olarak varlık, bilgi ve değere ilişkin insanı ilgilendiren tüm konuların kavramsal düzeyde sorgulanmasını yapan bir etkinliktir. Felsefe ile bireysel gelişim sağlanabileceği gibi toplumsal ve dünya ile ilgili önemli konuların ele alınması da gerçekleştirilebilir. Böylece geleceğe yönelik atılacak adımlarda ve insanın daha dengeli bir yaşam sürmesinde pek çok kez felsefeden yararlanılmıştır. Ülkemizde ve dünyada yaygın bir şekilde problem haline gelen cinsiyetçilik, çevre problemleri, haksız kazanç, etik ihlaller gibi sorunlar hakkında farkındalık kazandırma ya da sunulabiliyorsa da bir çözüm sunma adına felsefeden yararlanılabilir (Kızıltan, 2018, s.28). Felsefe ayrıca, bilgi ve bilimin etikle bağlantılı olmasını sağlamaktadır. İnsani değerlere dayanmayan, bunları koruyup geliştirmeyi gözetmeyen bir bilim ve bilgi anlayışı kabul edilememektedir. Bunun oluşmasında felsefeye çok fazla iş düşmektedir. Bu açıdan felsefe; insana, ürettiği/yarattığı kültür üzerine düşünmesini, bunu sorgulamasını ve onun hakkında bilinç elde etmesini sağlamaktadır (Günay, 2004, s.112). Bu bağlamda bilimsel-teknolojik gelişmelerin insani değerler ve toplumsal amaçlarla uyumlu hale getirilerek etik bilinçle hareket edilmesininde felsefeden yararlanılmaktadır (Koç, 2013, s.1).

Kısaca teknoloji kavramının felsefe yoluyla sorgulamasının yapılması önem arz etmektedir. Teknolojinin yaşamımızı daha çok kapsayacağı düşünüldüğünde, teknolojinin korkunç bir şey, uzak durulacak bir şey ya da tam tersi tapılacak bir şey olarak görülmesinden ziyade, teknolojiyi tüm yönleri ile ele alıp felsefi bir şekilde analiz etmek daha önem arz etmektedir. Bu amaç doğrultusunda lise düzeyinde hatta mümkünse daha erken dönemlerde çocukların teknoloji kavramı üzerinden bazı soruları ele alması, gelecekteki insanı şekillendirmede oldukça önemlidir. Bu konular teknolojinin varlık, bilgi ve değer çerçevesinde çeşitli problem alanları ile ilişki bir şekilde, öğrencilerin günlük yaşamında karşılaştığı durumlarla da bağlantılandırılarak somut durumlar içerisinden seçilmelidir.

Mevcut haliyle liselerde felsefe öğretimi 10. ve 11. sınıflarda olmak ile birlikte felsefe öğretiminde yeni bir revizyon gerekliliği ortaya çıkmaktadır. 10. sınıflarda yer alan felsefeye giriş niteliğindeki konuların 9. sınıfa çekilerek 10. sınıfta teknolojiyi de içine alan problem temelli bir felsefe dersi öğretim programının hazırlanması önerilmektedir. Bu bildiri kapsamında belirtilen konular da teknoloji konuları içerisinde yer alabilir. Teknolojinin yanı sıra da pek çok problem bu öğretim programına eklenilebilir. Buna ilişkin farklı çalışmalar yapılarak liselerde felsefe öğretimi güncellenebilir.

KAYNAKLAR

1. Baudillard, J. (2016). Simülakr ve Simülasyon. (O. Adanır, Çev.). Doğu Batı Yayınları, Ankara.

2. Deleuze, G. & Guattari, F. (2001). Felsefe Nedir? (6.b.). (T. Ilgaz, Çev.). Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

3. Günay, M. (2004). Süregiden Felsefe Üzerine Bir Deneme. Karahan Yayınları, Adana.

4. Günay, M. (2021). Eğitimin Felsefesi Felsefenin Eğitimi. Sentez Yayınları, Bursa.

5. Kabadayı, T. (2021). Teknoloji Felsefesi- Heidegger'den Bergson'a. Bilgesu Yayınları, Ankara.

6. Kızıltan, Ö. (2018). 1985'ten Günümüze Felsefe Ders Kitaplarında Özgürlük Kavramı. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Ensititüsü, Felsefe Grubu Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.

7. Koç, E. (2013). Bilim ve Teknoloji Çağında İnsan Olma Sorumluluğu (Etik Bilinç). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(2), 1-13.

8. Köktürk, M. (2021). Dijital Çağ Üzerine Düşünceler. Net Yayınları, Ankara.

9. Özcan, N. (2021). Dijital Etik Üzerine Nitel Bir Araştırma. Gençlik Araştırmaları Dergisi, 9(25), 89-105.

10. Özlem, D. (2002). Teknoloji İnsani Amaçlar İçin Bir Araçtır. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (8), 1-9.

11. Sözer, Ö. (2014). Felsefenin ABC'si. (5.b.). Say Yayınları, İstanbul.

12. Turgut, İ. (1998). Felsefenin Temel Sorunları. Akademi Yayınları, İzmir.